

УДК 378.147

Кожедуб Лідія Георгіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу з німецької мови
Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
lillia@inbox.ru

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Анотація. У статті розглядаються особливості використання віртуального інформаційного простору у процесі організації самостійної роботи студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах на спеціальних факультетах, що готують фахівців з іноземної філології та перекладачів; окреслено основні функції та переваги використання інформаційних можливостей комп'ютерних технологій та мережі Інтернет для досягнення освітніх цілей у процесі самопідготовки студентів мовних спеціальностей; розглянуто складові самостійної роботи студентів із застосуванням інформаційних технологій; проаналізовано можливості реалізації процесу самопідготовки майбутніх філологів із використанням віртуального інформаційного простору.

Ключові слова: самостійна підготовка студентів; самостійна робота; інформаційні технології; мережа Інтернет; майбутні філологи.

Динамічні зміни у сучасному світі знаходять своє відображення у віртуальному інформаційному просторі, що створений з використанням комп'ютерної техніки та мережі Інтернет. Розвинуте інформаційне середовище надає широкі можливості застосування нових форм та методів у процесі підготовки майбутніх фахівців та стає підґрунтям для пошуку нових технологій, що спрямовані на підвищення ефективності навчальної діяльності у вищих навчальних закладах (ВНЗ), адже формування професійної компетенції вимагає постійного розширення та поглиблення знань.

Особливого значення набувають інформаційні технології у процесі самопідготовки майбутніх філологів, адже самостійна робота (СР) студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу у ВНЗ. Навчальний час, призначений на СР студентів, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення дисципліни. При цьому вага СР студентів, згідно навчальних планів, останнім часом збільшується. Це свідчить про те, що інтенсифікація процесу підготовки студентів повинна здійснюватися за рахунок підвищення ефективності СР.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що у методиці викладання іноземних мов накопичений певний досвід вирішення питань організації самостійної діяльності студентів. Значний внесок у теорію і практику організації СР студентів у процесі оволодіння іноземною мовою зробили такі науковці як М. А. Алієва, Т. М. Гусак, Н. С. Журавська, С. Г. Заскалета, Н. Ф. Коряковцева, А. С. Кузьміна, Л. О. Лужних, С. Ю. Ніколаєва та ін. Науковці розглядають СР як засіб вдосконалення професійної підготовки студентів (Г. В. Закордонєць), вивчають вимоги до організації професійно-орієнтованої СР студентів (В. І. Довгунєць) тощо.

Проблеми комп'ютеризації освіти висвітлювали у своїх роботах Г. В. Абрамян, А.А. Андрєєв, М. А. Батюшин, А. В. Гуменчук, М. М. Комар, О. С. Мойко та інші. Дослідників цікавили психологічні аспекти інформатизації навчально-виховного процесу (Е. В. Воронцова), вивчення поняття віртуального освітнього середовища (М.Є. Вайндорф-Сисоєва, А. В. Савицька), проблеми впровадження віртуального освітнього середовища у навчальний процес ВНЗ (М. С. Грінченко). Увагу дослідників у галузі методики викладання іноземних мов привертають проблеми використання у

навчальному процесі інформаційних технологій (П. Г. Асоянц, Г. С. Чекаль) та мережі Інтернет (О.Н. Весельська, Ю. Є. Давиденко та ін.).

Аналіз наукових та науково-методичних джерел дає підстави стверджувати, що у науковій літературі недостатньо висвітлено питання використання комп'ютерних технологій та мережі Інтернет у процесі самостійної підготовки майбутніх фахівців з іноземної мови як фахової дисципліни.

Метою статті є розкриття особливостей організації СР у процесі підготовки студентів, які навчаються у ВНЗ на спеціальних факультетах, що готують фахівців з іноземної філології та перекладачів.

Застосування технологій віртуальної реальності в освіті призвело до появи віртуального освітнього середовища, в рамках якого можлива безперервна самореалізація і саморозвиток вільної, активної і творчої особистості за умов організації та функціонуванні освітніх систем на базі технологій віртуальної реальності із реалізованою відкритістю і “масштабністю” цих систем, інтегративність і адаптованість технологій. В освітньому процесі переважає інтерактивне самонавчання за наявності постійного зворотного зв'язку в системі “викладач-студент”, а організація СР спрямовується на розвиток навичок творчості, пізнавальної активності і системності мислення суб'єктів навчання. Важливими складниками є забезпечення доцільності навчання за рахунок дотримання пріоритету навчання перед викладанням; домінування діяльнісного типу навчання; організації самостійної навчальної діяльності; підвищення мотивації навчання за допомогою використання засобів комплексного представлення та маніпулювання аудіовізуальною інформацією; підвищення рівня емоційного сприйняття інформації та формування умінь реалізовувати різні форми самостійної діяльності щодо обробки інформації [2].

Віртуальне освітнє середовище має на меті удосконалення навчального процесу та забезпечення відкритого доступу до навчальних документів – навчально-методичного забезпечення; офф-лайн консультацій викладачів електронної бібліотеки та ін. Повноцінний блок електронного навчально-методичного комплексу складається з: інструктивного блоку, інформаційного блоку (системи інформаційного наповнення ресурсу), контрольного блоку (механізму тестування та оцінки), комунікативного блоку (системи інтерактивного викладання) і керуючої системи, об'єднуючої все це воедино. Вивчення дисципліни представляє цілісний процес, що включає лекції, семінари, консультації, контрольні заходи та СР (пошук і обмін інформацією, звернення до баз даних, інформаційних видань) [3, с. 467].

Як зазначають дослідники, організація самостійної навчальної діяльності у віртуальному освітньому середовищі є суттєвим фактором підвищення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, підвищення рівня емоційного сприйняття нового матеріалу. У віртуальному освітньому середовищі реалізується сукупність умов, що сприяють процесу активної взаємодії між викладачами і студентами завдяки орієнтації на виконання різних видів СР, в тому числі інформаційно-навчальної, експериментально-дослідницької, науково-практичної діяльності на основі інформаційних освітніх технологій [2].

СР в умовах віртуального освітнього середовища включає організаційну, методичну та регуляційну складові. При цьому викладач повинен заздалегідь розробити систему організації СР студентів, враховуючи її цілі, форми, підбираючи навчальну інформацію і засоби педагогічної комунікації, плануючи власну роль у цьому процесі. Організаційна складова СР передбачає створення електронних навчальних посібників для самостійної навчальної діяльності, які допомагають студенту зрозуміти логіку побудови курсу. СР студентів в умовах віртуального освітнього середовища розглядається як основа самоосвіти і як система заходів або

педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю майбутнього фахівця [3, с. 468].

З огляду на вищезазначене, домінуючою в організації СР студентів залишається роль викладача, оскільки неправильне використання інформаційних технологій та віртуального інформаційного простору, а також відсутність педагогічного супроводу у процесі самопідготовки можуть мати негативний вплив на навчальний та виховний процеси. Слід також зазначити, що певним недоліком деяких видів СР студентів є обмежений контроль з боку викладача за навчальною діяльністю студента.

Відомо, що у навчальному процесі Інтернет застосовується переважно як джерело інформаційних та додаткових матеріалів. Однак найповніше можливості Інтернету розкриваються при використанні його у процесі навчання іноземних мов за наявності зворотного зв'язку з викладачем та при виконанні вправ, які передбачають можливість автоматичного аналізу відповіді. Наявність зворотного зв'язку суттєво відрізняє СР із застосуванням інформаційних комп'ютерних технологій від традиційно організованої СР. Так, наприклад, при виконанні тестових завдань студент має можливість не тільки отримати аналіз своєї відповіді, але й отримати необхідну довідкову інформацію. Для цього застосовуються посилання на Інтернет-ресурси: віртуальні бібліотеки, презентації тощо.

Організація СР у процесі підготовки майбутніх філологів має свої особливості, оскільки самостійна навчальна діяльність має охоплювати широкий спектр навчальних цілей у відповідності до головної мети підготовки фахівців з іноземної філології та перекладачів у ВНЗ: формування професійно-орієнтованих комунікативних компетенцій (лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної і прагматичної) у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах; формування вмінь та навичок самоосвітньої діяльності; удосконалення навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності. Звідси випливає важливість комунікативної спрямованості процесу навчання, адже іншомовне спілкування – це не лише засіб, але й мета навчання.

Комунікативність у процесі опанування іноземної мови передбачає мовленнєву спрямованість усього навчального процесу, що полягає не лише у тому, що переслідується мовленнєва практична мета, - засобом досягнення цієї мети є практичне використання мови для досягнення лінгвістичної комунікативної компетентності. Як ми уже зазначали, навчальний час, призначений на СР студентів, збільшується, відповідно зменшується кількість годин, що відводяться на аудиторні заняття. А отже, обсяг навчального матеріалу на одне заняття зростає, що вимагає підвищення темпу заняття та інтенсифікації аудиторної роботи. При цьому збільшується обсяг навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання. З огляду на це, успішність навчального процесу значним чином залежить від самостійної пізнавальної діяльності студентів та вміння самостійно вирішувати навчальні завдання. В таких умовах особливого значення набуває індивідуальний підхід до організації СР.

Застосування електронних ресурсів у навчальному процесі дає змогу найбільш повно реалізувати принцип індивідуалізації та особистісно-орієнтованого навчання. Індивідуалізація процесу навчання здійснюється завдяки великому потенціалу комп'ютерних засобів щодо адаптації до потреб кожного студента та врахування його індивідуальних психологічних характеристик [4].

У процесі самостійної підготовки студентів принцип індивідуалізації навчання реалізується завдяки можливості індивідуального визначення часу, місця, графіку та темпу роботи; можливості застосування завдань різного рівня складності та з поступовим підвищенням рівня складності у відповідності з принципом доступності і

посильності навчання; використання індивідуально підібраної навчальної та довідкової літератури; можливість отримати індивідуальну консультацію в онлайн-режимі тощо.

Варто зауважити, що СР студентів може бути спрямована на вирішення різноманітних освітніх цілей: ліквідацію прогалин в знаннях, надолуження пропущеного матеріалу, розвиток мовленнєвих навичок і вмінь, повторення навчального матеріалу, виконання додаткових та факультативних завдань тощо. А отже, на перший план виходить провідна роль викладача, який має спланувати СР студентів або надати допомогу у її планування, скерувати напрям роботи тощо.

У процесі планування СР майбутніх філологів із застосуванням мережі Інтернет слід передбачити як обов'язкові для виконання, так та додаткові (факультативні) завдання з урахуванням індивідуальних особливостей та практичних потреб студентів, що сприятиме реалізації принципу особистісно-орієнтованого навчання. Студентам пропонуються як індивідуальні, так і колективні форми роботи. Індивідуальні завдання передбачають виконання онлайн-тестів для активізації лексичних та граматичних навичок, виконання фонетичних вправ, розвиток писемного мовлення (написання листів), тощо. Колективні форми роботи (проектні завдання) сприяють розвитку мовленнєвих вмінь та вмінь колективної співпраці. Застосування мережі Інтернет для СР студентів включає в себе виконання домашніх завдань, підбір газетних статей та інших цікавих матеріалів на запропоновану тематику та підготовку до реферування і презентацій, що сприяє розвиткові комунікативної компетенції.

Ми погоджуємося з дослідниками, які розглядали питання використання можливостей і ресурсів Інтернету на заняттях з іноземної мови та проблеми включення матеріалів мережі Інтернет у зміст занять, що важливою передумовою для реалізації навчальних цілей є володіння базовими технологіями роботи з Інтернетом: пошук інформації в Інтернет, робота з електронною поштою, спілкування в реальному часі, а також представлення власної інформації у вигляді Web-документів (створення Web-сторінок і Web-сайтів) і її розміщення в мережі [1, с. 146]. Проте слід зазначити, що у наш час стрімкого розвитку та поширення інформаційних технологій студенти переважно володіють основними сервісами мережі Інтернет (електронна пошта, телеконференції, файлові архіви), навичками пошуку інформації з використанням операторів пошуку тощо. Згідно з останніми опитуваннями, загальна Інтернет-аудиторія в Україні зросла до 59%, при цьому серед молодих людей у віці 15-29 років абсолютна більшість опитаних (91%) постійно користується мережею Інтернет. Це створює вигідні передумови для використання інноваційних технологій у процесі самопідготовки майбутніх фахівців.

Отже, ми з'ясували, що СР студентів із використання віртуального інформаційного простору сприяє забезпеченню належного рівня професійної підготовки майбутніх філологів, розвитку пізнавальних інтересів та навичок самоосвітньої діяльності. Організація СР у процесі підготовки майбутніх філологів має свої особливості, оскільки передбачає мовленнєву спрямованість навчального процесу. У процесі планування СР майбутніх філологів із застосуванням мережі Інтернет слід передбачити як обов'язкові для виконання, так та додаткові (факультативні) завдання з урахуванням індивідуальних особливостей та практичних потреб студентів, що сприятиме реалізації принципу особистісно-орієнтованого навчання. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук нових способів оптимізації СР студентів та удосконалення процесу підготовки майбутніх філологів у ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горелова Л. М. Використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземної мови для підвищення соціокультурної компетенції студентів / Л. М. Горелова // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2003. – Т.25, Вип. 12 : Сер. Педагогічні науки. – С. 144 – 148.
2. Гриб'юк О. О. Віртуальне освітнє середовище як інноваційний ресурс для навчання і дослідницької діяльності студентів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1115/>
3. Грінченко М.С. Впровадження віртуального освітнього середовища у навчальний процес ВНЗ. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології», том II. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 12 (55). – Частина 2. – Рівне-Київ : Міленіум, 2015. – С. 461-469
4. Костенко І. Г. Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови. – Таврійський вісник освіти. – 2013. - №1 (41). – С. 170 -176.

USING VIRTUAL INFORMATION SPACE DURING SELF-STUDY OF FUTURE PHILOLOGIST

Kozhedub Lidiya Heorhiyivna

Ph.D., associate professor, associate professor of Department of Theory and Practice of Translation from German

Institute of Philology of Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv, Ukraine

lillia@inbox.ru

Abstract. This article is about the features of the virtual information space in the organization of self-study of students who enrolled in higher education institutions in profile departments and are trained as specialists in Foreign Languages and Translation; outlined are the main features and benefits of the use of information technology and Internet computer capabilities to achieve educational goals during self-study of future philologists; the components of students' self-study by use of information technologies; analyzed the verities of future philologists process in self-study with virtual information space.

Keywords: students' self-study, information technologies, Internet, future philologists

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Gorelova L. M. Use of Internet resources in teaching foreign languages to improve the socio-cultural competence of students / LM Gorelova // Scientific Papers: nauk. method. Zh. - Mykolaiv: Prospect MSHU. Petro Mohyla, 2003. - T.25, Vol. 12: Ser. Teaching science. - p. 144 - 148.
2. Hryb'yuk O. O. Virtual learning environment as a resource for innovative learning and research students. - [Electronic resource]. - Access: <http://lib.iitta.gov.ua/1115/>
3. Hrinchenko M. S. The introduction of virtual learning environment in the educational process of the university. "Pedagogy of high school: methodology, theory and technology", Volume II. Update the content, forms and methods of training and education in educational institutions. Scientific Papers: Scientific notes Rivne State Humanitarian University. - Volume 12 (55). - Part 2 - Rivne, Kyiv, Millennium, 2015. - p. 461-469.
4. Kostenko I. G. Using Internet resources for English lessons. - Taurian Journal of Education. - 2013. - №1 (41). - p. 170 -176.